

lerne skal konfronteres med og tilpasses til virkeligheden. Identifikationsproblemet kender de fleste i form af vanskelighederne ved ud fra statistik over mængder og priser at finde frem til en efterspørgselskurve eller udbudskurve. Hvis både efterspørgsels- og udbudskurve har forskudt sig over tiden, vil resultatet være, at vi ikke af statistikkens over priser og mængder kan identificere nogen af dem. Dette problem behandles i mere generel form i kapitel 6 og leder over i autonomibegrebet i kapitel 7, fordi det afgørende netop er at identificere *autonome* relationer mellem de variable. Derved forstås relationer, som er »oprindelige« i modsætning til afledte eller konfluente relationer, og som derfor vil være stabile, selv om strukturen i andre dele af det økonomiske system ændrer sig.

I kapitel 8 om stokastiske systemer redogøres bl.a. for sondringen mellem rekursive og interdependente modeller, og hvis disse betegnelser er ukendte for lidt ældre økonomer, bør det kun være en begrundelse mere for at læse Nørregaard Rasmussens kompendium.

Det afsluttende kapitel 9 om mål og midler knytter sig til kapitlerne 2-5 og burde måske være placeret tidligere. Dette kapitel er blevet *før* kortfattet en introduktion til anvendelse af økonomiske modeller som decisionsmodeller. Sondringen mellem frihedsgrader og aktionsparametre kunne med fordel være drøftet mere detaljeret igennem, og det samme gælder bemærkningen om at en målsætning m.h.t. forholdet mellem opsparing og investering er identisk med en vis målsætning m.h.t. betalingsbalanceudviklingen.

Det fremgår ikke af kompendiet, på hvilket stadium af studiet disse forelæsninger hører hjemme, men det må vel formodes, at de har deres plads ved afslutningen af 1. dels eller ved påbegyndelsen af 2. dels-studiet. Som afrunding af den elementære teori og som introduktion til mere avancerede studier må dette kompendium være overordentlig værdifuldt for enhver, der studerer økonomisk teori, hvad enten det er studenter på universiteterne, eller det er

kandidater, som ønsker at holde deres teoretiske viden a jour.

J. Vibe-Pedersen*

* Professor ved Aarhus Universitet.

Henning Kjolby: Erhverv, Konkurrence og Samfund, Einar Harcks Forlag, København 1964. 192 sider, 22,50 kr.

Den foreliggende bog er skrevet som lærebog for de studerende ved handelshøjskolerne i Danmark og må derfor i første række bedømmes på grundlag af sine pædagogiske kvaliteter. Læsere må derimod ikke i bogen vente at finde nye epokegørende tanker og ideer.

Forfatteren, der er ansat i Monopoltilsynet, gør allerede i sit forord opmærksom på bogens nære slægtskab med Bjarke Fogs bog *Erhverv og Samfund* udgivet ved samme forlag i 1950. Selv om der er en vis forskel i de to bøgernes oplæg, mærker man dog, at K.s bog er anden eller måske snarere tredje generation i »Erhverv og Samfund – familien« i Danmark. Fog gør jo på sin side opmærksom på, at hans bog skulle træde i stedet for Winding Pedersens *Bedrift, Erhverv og Samfund*.

Med et tidsinterval på 14 år mellem 2. og 3. generation er det imidlertid hævet over enhver tvivl, at der rådede et stærkt behov for en fornyet oversigt over erhvervenes konkurrenceproblemer og det offentlige påvirkning af disse. Man kan eksempelvis blot henvise til, at Fogs bog var skrevet før Monopolloven af 1955 og før afviklingen af de kvantitative importrestriktioner i 1960.

I bogens første fire kapitler giver forfatteren en i det væsentlige teoretisk diskussion af faktorer, som er afgørende for konkurrenceforholdene på et marked. Han diskuterer her antallet af virksomheder og disses størrelsesfordeling, forekomsten af præferencer m.m., men det er navnlig de forskellige aftaleformer og tilfælde af finansiel koncentration, der har hans interesse.

lerne skal konfronteres med og tilpasses til virkeligheden. Identifikationsproblemet kender de fleste i form af vanskelighederne ved ud fra statistik over mængder og priser at finde frem til en efterspørgselskurve eller udbudskurve. Hvis både efterspørgsels- og udbudskurve har forskudt sig over tiden, vil resultatet være, at vi ikke af statistikkens over priser og mængder kan identificere nogen af dem. Dette problem behandles i mere generel form i kapitel 6 og leder over i autonomibegrebet i kapitel 7, fordi det afgørende netop er at identificere *autonome* relationer mellem de variable. Derved forstås relationer, som er »oprindelige« i modsætning til afledte eller konfluente relationer, og som derfor vil være stabile, selv om strukturen i andre dele af det økonomiske system ændrer sig.

I kapitel 8 om stokastiske systemer redogøres bl.a. for sondringen mellem rekursive og interdependente modeller, og hvis disse betegnelser er ukendte for lidt ældre økonomer, bør det kun være en begrundelse mere for at læse Nørregaard Rasmussens kompendium.

Det afsluttende kapitel 9 om mål og midler knytter sig til kapitlerne 2-5 og burde måske være placeret tidligere. Dette kapitel er blevet *før* kortfattet en introduktion til anvendelse af økonomiske modeller som decisionsmodeller. Sondringen mellem frihedsgrader og aktionsparametre kunne med fordel være drøftet mere detaljeret igennem, og det samme gælder bemærkningen om at en målsætning m.h.t. forholdet mellem opsparing og investering er identisk med en vis målsætning m.h.t. betalingsbalanceudviklingen.

Det fremgår ikke af kompendiet, på hvilket stadium af studiet disse forelæsninger hører hjemme, men det må vel formodes, at de har deres plads ved afslutningen af 1. dels eller ved påbegyndelsen af 2. dels-studiet. Som afrunding af den elementære teori og som introduktion til mere avancerede studier må dette kompendium være overordentlig værdifuldt for enhver, der studerer økonomisk teori, hvad enten det er studenter på universiteterne, eller det er

kandidater, som ønsker at holde deres teoretiske viden a jour.

J. Vibe-Pedersen*

* Professor ved Aarhus Universitet.

Henning Kjolby: Erhverv, Konkurrence og Samfund, Einar Harcks Forlag, København 1964. 192 sider, 22,50 kr.

Den foreliggende bog er skrevet som lærebog for de studerende ved handelshøjskolerne i Danmark og må derfor i første række bedømmes på grundlag af sine pædagogiske kvaliteter. Læsere må derimod ikke i bogen vente at finde nye epokegørende tanker og ideer.

Forfatteren, der er ansat i Monopoltilsynet, gør allerede i sit forord opmærksom på bogens nære slægtskab med Bjarke Fogs bog *Erhverv og Samfund* udgivet ved samme forlag i 1950. Selv om der er en vis forskel i de to bøgernes oplæg, mærker man dog, at K.s bog er anden eller måske snarere tredje generation i »Erhverv og Samfund – familien« i Danmark. Fog gør jo på sin side opmærksom på, at hans bog skulle træde i stedet for Winding Pedersens *Bedrift, Erhverv og Samfund*.

Med et tidsinterval på 14 år mellem 2. og 3. generation er det imidlertid hævet over enhver tvivl, at der rådede et stærkt behov for en fornyet oversigt over erhvervenes konkurrenceproblemer og det offentlige påvirkning af disse. Man kan eksempelvis blot henvise til, at Fogs bog var skrevet før Monopolloven af 1955 og før afviklingen af de kvantitative importrestriktioner i 1960.

I bogens første fire kapitler giver forfatteren en i det væsentlige teoretisk diskussion af faktorer, som er afgørende for konkurrenceforholdene på et marked. Han diskuterer her antallet af virksomheder og disses størrelsesfordeling, forekomsten af præferencer m.m., men det er navnlig de forskellige aftaleformer og tilfælde af finansiel koncentration, der har hans interesse.

Kartelbegrebet, der spiller en ganske stor rolle i bogen, er mere omfattende end sædvanligt, idet det foruden horisontale aftaler om begrænsning af anvendelsen af handlingsparametre også omfatter vertikale aftaler.

I disse første kapitler bevæger K. sig nær op ad problemer, som er behandlet af Winding Pedersen dels i *Noter til Pris- og Konkurrence teorien* 1961, dels i *Næringslivets struktur og sammenslutninger I* 1956. Det er måske ikke så forbavsende, at K.s diskussion her kommer til at stå noget i skyggen af Winding Pedersens.

I det femte kapitel giver K. en oversigt over de vigtigste erhvervsorganisationer i Danmark. Fremstillingen er inddelt efter hovederhvervsgrupper, og i de enkelte afsnit diskuteres organisationernes opbygning og virksomhed. Organisationernes vigtigste opgaver er i følge K. varetagelse af produktivitsfremmende foranstaltninger og samarbejde om at begrænse konkurrencen.

Det er et positivt træk ved K.s bog, at diskussionen mange steder friskes op med aktuelle praktiske eksempler, som forfatteren har kendskab til fra sin virksomhed i Monopoltilsynet. I kapitlet, hvis overskrift lyder »Konkurrencebegrænsninger i Danmark«, håber man derfor på flere aktuelle eksempler og tal. Afsnittet indeholder imidlertid ikke stort andet end et koncentreret referat af Trustkommissionens betænkning nr. 8. Da talmaterialet i den vigtigste tabel i kapitlet hidrører fra 1952 (side 114), kunne et par forbehold til konklusionerne af tabellen med fordel have været nævnt i teksten. Der er jo sket et og andet i det danske erhvervsliv siden 1952, som ganske radikalt kan have ændret resultaterne af trustkommissionens koncentrationsberegninger.

K. diskuterer i det følgende kapitel bl.a. offentlige foranstaltninger til støtte for erhvervene og anden lovgivning af betydning for konkurrenceforholdene. Det forekommer her lidt ejendommeligt, at der bruges en del plads på kriselovgivningen i 30'erne, medens f.eks. den nuværende statsstøtte til landbruget, hjemmemarkedsordningerne for

landbrugsvarer og loven om Danmarks Erhvervsfond fra 1960 ikke nævnes.

Det næste kapitel om monopollovgivningen bærer præg af at være skrevet af en mand, der ved en masse om sit emne. Ved langsom og grundig gennemlæsning af kapitlet får man meget at vide om såvel dansk som udenlandsk monopollovgivning. K.s redegørelse for, hvorledes forskellige uløste spørgsmål efterhånden afklares gennem administrationens og domstolens praksis, er storartet. Det er endvidere interessant at få påvist tilfælde, hvor de enkelte af de af trustkommissionen behandlede målsætninger for den danske monopollovgivning har givet sig udslag i konkrete afgørelser. Her er forfatteren sandelig på hjemmebane. Skulle der rettes nogen indvending mod disse sider, kunne man måske sige, at antallet af detaljer er for stort. For de studerende vil det være vanskeligt at tilegne sig alle disse kendsgerninger.

I bogens sidste kapitel redegøres der for internationalt samarbejde om konkurrenceforhold. Der gives her bl.a. en kort og klar oversigt over konkurrencereglerne i EFTA og Fællesmarkedet.

K.s bog udmærker sig ved mange gode litteraturhenvisninger ikke mindst i fodnoterne til teksten. I litteraturoversigten på side 188 er alene medtaget værker af mere generel karakter, det forekommer uheldigt. Litteraturlisten bør principielt omfatte al den litteratur, der i bogen er henvist til; skal man så fremhæve generelle værker, kan det gøres med cursivering eller lignende.

Sproget er letflydende og diskussionen er politisk neutral.

Vurderet som lærebog for de studerende ved handelshøjskolerne er Kjølbys bog behæftet med visse svagheder, men i betragtning af det stærke behov for afløsning af Fogs bog fra 1950, vil de studerende utvivlsomt have god gavn af bogen.

Morten Balling*

* Amanuensis ved Handelshøjskolen i Århus, cand. polit.